

Атаманюк Зоя Миколаївна кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК: 168.52,2+101.9

МОТИВ СВОБОДИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Интерес нашего дослідження складає аналіз основних антропологічних проблем у філософії Г. Сковороди, серед яких особливе місце посідає проблема свободи. Свобода – це передусім воля людини діяти згідно своїх інтересів, йти шляхом до намічених цілей, спираючись на той практичний досвід, який вона здобула раніше. Необхідною умовою для здійснення свободи людини є наявність критичного мислення, здатність побороти в собі властиву для людини орієнтацію на тілесну, видиму натуру. Встановлено, що поняття свободи волі чи свободи вибору Г. Сковорода зводить у своїй більшості значень до особистої духовної свободи людини.

Ключові слова: свобода, необхідність, свобода вибору.

МОТИВ СВОБОДЫ В ФИЛОСОФИИ ГРИГОРИЯ СКОВОРОДЫ

Интерес нашего исследования сосредоточен на анализе основных антропологических проблем в философии Г. Сковороды, среди которых особое место занимает проблема свободы. Свобода – это воля человека действовать согласно его интересам, чтобы идти к цели, основываясь на практическом опыте, полученном ранее. Предпосылкой для осуществления свободы является наличие критического мышления, способности преодолеть в себе характерную для человека ориентацию на телесную, видимую природу. Установлено, что понятие свободной воли или свободы выбора Г. Сковорода в большинстве случаев отождествляет с личной духовной свободой.

Ключевые слова: свобода, необходимость, свобода выбора.

MOTIVE OF FREEDOM IN PHILOSOPHY SKOVORODA

The interest of our research focuses on the analysis of the main anthropological issues in the philosophy of G. Skovoroda, among which a special place is occupied by the problem of freedom. Freedom - is the human will to act according to its interests, to go to the goal, based on the practical experience gained previously. A prerequisite for the exercise of freedom is the availability of critical thinking, the ability to overcome the characteristic of the human orientation to bodily, visible nature. It has been established that the concept of free will or freedom of choice G. Skovoroda in most cases identified with personal spiritual freedom.

Keywords: freedom, necessity, freedom of choice.

Жодна філософська проблема, напевно, не мала такого великого соціального і політичного звучання в історії суспільства, як проблема свободи. Проблема свободи у філософії осмислюється, як правило, по відношенню до людини і її поведінки (свобода в природі осмислювалась як випадковість, як «непізнана необхідність»). У історії філософії свобода традиційно розглядалася в її співвідношенні з необхідністю. Вона отримала розвиток в таких філософських проблемах, як свобода волі і відповідальності людини, можливість бути вільним, свобода як сили, регулююча громадські стосунки.

Для особи володіння свободою – це історичний, соціальний і моральний імператив (веління), критерій її індивідуальності і рівня розвитку суспільства. Довільне обмеження свободи особи, жорстка регламентація її свідомості і поведінки, зведення людини до простого «інструменту» в соціальних і технологічних системах завдає шкоди як особі, так і суспільству. Врешті саме завдяки свободі особи суспільство набуває здатності не просто пристосовуватися до наявних природних і соціальних обставин навколишньої дійсності, але і перетворювати їх відповідно до своїх цілей. Конкретним матеріальним носієм свободи, її

суб'єктом завжди є особа, а відповідно і ті спільності, в які вона включена, – нації, соціальні групи, класи [1, с. 211].

Філософське рішення проблеми свободи і необхідності, їх співвідношення в діяльності і поведінці особи має величезне практичне значення для оцінки усіх вчинків людей. Обійти цю проблему не можуть ні мораль, ні право, бо без визнання свободи особи не може йтися про її моральну і юридичну відповідальність за свої вчинки. Якщо люди не мають свободи, а діють тільки з потреби, то питання про їх відповідальність за свою поведінку втрачає сенс, а «подяка за заслугами» перетворюється або на свавілля, або на лотерею.

Слід зазначити, що в історії філософської думки існували різні підходи до визначення свободи, шляхів і засобів її досягнення. Так, наприклад, для більшості представників античної філософії – Сократа, Діогена, Епікура і Сенеки – свобода є змістом і метою людського існування. Для представників середньовічної схоластики – Ансельма Кентерберійського, Альберта Великого і Фоми Аквінського – свобода розуму і вчинків можливі тільки в межах церковних догматів, за межами ж їхня свобода являє собою ересь, тяжкий гріх. У Новий час стає панівною точкою зору на свободу як на природний стан людини, шлях до соціальної рівності і справедливості (Томас Гоббс, Поль Анрі Гольбах, П'єр Сімон Лаплас). Велику увагу проблемі свободи приділяли і представники німецької класичної філософії. Іммануїл Кант, наприклад, під свободою розумів інтелігібельну (тобто недоступну чуттєвому пізнанню) сутність людини; для Йоганна Готліба Фіхте свобода – єдина абсолютна реальність; а Георг Вільгельм Фрідріх Гегель розумів під свободою багатопланову реальність, що у всіх своїх проявах являє форму об'єктивації абсолютного духу.

Значний внесок у розвиток даної категорії зробили Бенедикт Спіноза, Жан-Жак Руссо, Вольтер, Карл Маркс, Фрідріх Енгельс, Артур Шопенгауер, Фрідріх Ніцше, Жан-Поль Сартр, Карл Ясперс, Микола Бердяєв, Володимир Соловйов, Григорій Сковорода, Пантелеймон Куліш і багато інших філософів і мислителів. Як бачимо, підходів до поняття «свобода» дійсно багато, і це ще раз доводить, що свобода надзвичайно складний, багатоаспектний феномен [1, с. 211].

В ХХІ столітті сучасна людина оточена з усіх боків необхідностями (наприклад, правильна поведінка). Вона підпорядковується як фізіологічним, так і соціальним законам суспільства, у якому безпосередньо перебуває, його правилам та нормам. З усіх боків вона оточується певними загальноприйнятими нормами поведінки, традиційними діями і ритуалами. А також важливим аспектом є врахування економічної необхідності. У суспільстві свобода особи обмежується інтересами суспільства. Однак бажання й інтереси людини не завжди збігаються з інтересами суспільства. У даному разі особистість під впливом законів суспільства змушують до вчинків, що не порушують інтересів суспільства. При збігу інтересів особистості і суспільства у стані свободи поняття «свобода» слід доповнити ідеєю врегулювання діяльності людей. Важливою складовою частиною діяльності (моральної) – є **свобода** індивіда, можливість власного, морального самовизначення та самоутвердження. Якщо ж вона не має такої можливості, то про яку моральність може вестись розмова? Про ту, яка насамперед слугує механізмом для регуляції людських відносин. Людина пізнає все безпосередньо на практиці, здобуває практичний досвід для того, щоб не залежати від когось чи від чогось. Щоб її світ не залежав від рабства речей та явищ. Вона повинна самостійно обрати свій особистий шлях. **Свобода** – це передусім воля людини діяти згідно своїх інтересів, йти шляхом до намічених цілей, спираючись на той практичний досвід, який вона здобула раніше [3, с. 200-201].

Зростання ступеня свободи особи може правити за критерій суспільного прогресу. На різних етапах історії людства можливість вільного вибору особистості була неоднаковою. У міру розвитку суспільства, з кожною новою епохою відкриваються нові можливості зростання ступеня свободи особи. Це положення в сучасному суспільствознавстві як на Заході, так і на Сході стало загальноновизнаним. Тому сьогодні основним критерієм

суспільного прогресу є рівень гуманізації суспільства, становища в ньому особистості – рівень її економічної, політичної, соціальної і духовної свободи. Кожна суспільна формація чи цивілізація прогресивні настільки, наскільки вони розширюють коло прав і свобод особи, створюють умови для її самореалізації. Однак не слід забувати, що свобода лише тоді може бути критерієм суспільного прогресу, коли її зростання відбувається в розумних межах. Коли цими межами на будь-якому етапі розвитку суспільства є відповідальність особистості перед суспільством і вона виходить за ці межі, у суспільстві неминуче починається анархія, що з поняттям «свобода» аж ніяк не сумісна.

Кожен день людина ходить на роботу не задля якогось абстрактного бажання чи певної необхідності, а задля конкретного втілення необхідності у вигляді не видуманих, а реально існуючих норм. Реалізація свободи в житті кожної людини відбувається шляхом певного логічного вибору або заздальгідь наміченого плану дій.

Важливим питанням для розуміння співвідношення свободи і відповідальності є визначення межі свободи діяльності людини.

Свобода є фундаментальною цінністю для людини, але вона повинна мати свої кордони, межі, щоб не стати свавіллям, насильством над іншими людьми, тобто не перетворитися на неволю. Таким чином, межами свободи є інтереси іншої людини, соціальних груп і суспільства в цілому, а також природи як природної основи існування суспільства.

Отже, коли людина усвідомить необхідність власної свободи дії – настане можливість реалізувати певний задум чи намір, досягти до власної мети. Необхідно також виділити певні умови, які будуть сприяти вибору людиною дії, яка йтиме власне від самої людини. Щоб вона відчувала свою моральну вільність, не скованість.

По-перше, для того, щоб людина вільно йшла до реалізації своєї мети, вона не повинна відчувати на собі примус чи заборону. По-друге, щоб людина відчула необхідність та правильність саме в тому рішенні, яке вона прийняла, потрібно дати їй змогу побачити всі можливі та реально існуючі варіанти. І тоді вона зупиниться на тому, що є найбільш адекватним і правильним.

Також вибір може відбутися лише в тому випадку, коли людина має певні орієнтири або людину, з якої вона бере приклад. Орієнтирами можуть виступати – цінності, ідеали і т. д. [18].

Проблема свободи не лише посідає чільне місце в українській історико-філософській думці, а й є важливим питанням для української нації загалом. Крізь усю історію українського народу червоною ниткою проходить проблема свободи, що виражається в національному пісенному фольклорі, історичних піснях, думках тощо. Оскільки філософське осмислення будь-якого періоду української філософії має важливе значення для розуміння становлення сучасної історико-філософської думки та духовної культури українського народу, важливим є відродження та використання тих особливо перспективних для майбутнього морально-етичних аспектів моментів у філософії Г. Сковороди. У зв'язку з цим, науковий інтерес нашого дослідження складає аналіз основних антропологічних проблем у філософії Г. Сковороди, серед яких особливе місце посідає проблема свободи.

Великий український філософ Григорій Сковорода, якого справедливо називають українським Сократом, своїм життєвим прикладом зумів показати важливість духовного на противагу нікчемності матеріального, мирського, залишаючи місце для свободи.

У філософському вченні Сковороди етичні ідеї, зібрані подібно нектару з різних джерел – творів античних мислителів, вчень засновників християнства і середньовічних теологів, учених Нового часу, фольклору та протонародної мудрості, – отримали своєрідне обґрунтування. Значення цих рішень полягає не стільки в принциповій новизні, скільки в цілісності, що дозволяє будувати реальне життя у всій його повноті, органічно поєднувати метафізику, гносеологію і етику зі здоровим глуздом, істину – з красою і добром. Завдяки поєднанню неспокою духу з моральною охайністю, Григорій Савич Сковорода сучасніше, ближче до ідеалу універсальної людини, здатного гідно долати критичні ситуації,

ніж багато хто з нас.

Літературна творчість Г. Сковороди припадає на період загострення соціальних суперечностей. Сваволя поміщиків по відношенню до кріпаків призвела до різноманітних повстань з боку селянства та козаків. Лівобережна Україна того часу перебувала в неспокої. За таких історичних обставин жив і творив Г. Сковорода. Можливо, саме це стало поштовхом до внутрішньої, часом незрозумілої непокори, бажання мандрівного філософа-поета будь-якою ціною залишатися вільним як духовно, так і фізично. Усвідомлюючи всю небезпеку поневолення суспільними структурами, Сковорода нехтував можливостями, які дарували йому ті ж структури. Заради власної свободи філософ відмовився від спокуси залишитися при дворі імператриці, зробити блискучу кар'єру в Києво-Могилянській Академії чи досягнути високих рангів прийнявши чернечий сан. Можливо, саме цих спокус зовнішньої природи й намагався уникнути Сковорода, «утікаючи» від світу. Адже багато сучасників мислителя стали заручниками соціальних структур того часу й «мимоволі були прикладом того, як розум, таланти, енергію видатних представників України використано для зміцнення абсолютизму російських царів, що зрештою сприяло поневоленню України» [5, с. 70]. Вагомість творчості Сковороди полягає у тому, що великий мислитель намагався власним прикладом показати важливість сповідування вічних істин в житті людини. Проповіданням власної філософської доктрини та веденням відповідного способу життя, філософ виказував шлях порятунку українського народу від деморалізації та денационалізації. У своїх творах філософ проголошував любов до свободи, до рідного краю, висловлював незгоду з соціальним гнітом.

Виокремлення теми свободи у філософії Г. Сковороди та її дослідження є важливим для української нації, що пройшла тернистий шлях перш, ніж її здобути. Постать Сковороди та його погляди на феномен свободи привертають до себе увагу тому, що живучи в умовах кріпаччини, будучи очевидцем соціального гніту, Сковорода постав поводитирем українського народу та спонукав до духовного відродження нації, пробуджуючи її до боротьби за волю. Для того, щоб відродити націю, слід відновити її духовність, зміцнити моральний дух народу. Таке завдання постало перед Сковородою.

Варто зауважити, що кількість праць, присвячених проблемі свободи у філософській спадщині Г. Сковороди, не є чисельною. Життя і творчість мандрівного філософа-поета досліджували М. Попович, А. Пашук, Д. Чижевський, В. Шаянта ін. Дослідник Д. Чижевський у праці «Філософія Г. С. Сковороди» [17] досліджував засади етичного вчення, гносеології та антропології Г. Сковороди.

Своєрідну систему філософсько-поетичного світосприйняття розробив Григорій Сковорода. Біографія Г.Сковороди відома дуже докладно. Творчість Сковороди сприймається нелегко. Мова його не звичайна, це – мова символів. Саме через світ символів він прагне осмислення реальних життєвих проблем, розкриття гармонізації відносин людини, світу і Бога. Біблія, міфологія, фольклор є основною опорою його пошуків. Іншими словами, філософія Сковороди набуває вигляду християнського містицизму як специфічного типу філософствування.

Г. Сковорода «шанував **свободу** як найвищу цінність ... людського життя, ... тлумачив свободу як характерний для мудрого чоловіка душевний спокій ... , а також як глибинний сенс християнської релігії» [15, с. 668-669]. Він наголошував: «Духовна людина вільна... Не заважають їй ні гори, ні ріки, ні моря, ні пустелі. Передбачає віддалене, прозирає приховане, заглядає в минуле, проникає в майбутнє» [14, с. 165]. І якщо «с поняттям о свободі с самого начала связывалась идея принадлежности к своему коллективу, к своему роду, племени, к своей народности – словом, к своим» по народженню (звідси етимологічний зв'язок лексем «свій» і «свобода») [16 с. 165], то християнин стає своїм – вільним – для всього Всесвіту.

Вагомим моментом є врахування свободоловства мандрівного філософа та сприйняття свободи – «вольності» як скарбу, подарованого людині. Аналізуючи біографічні дані життя Г. Сковороди, зауважуємо, що у нього була відсутня схильність до осідлості. Поет часто мандрував і хоча такий кочівний спосіб життя можна пов'язати з певними

матеріальними труднощами мислителя, все ж можна припустити про внутрішньо-психологічне небажання сковувати себе якимись узами. Філософ навіть відмовлявся приймати чернечий сан, розуміючи, що це призведе до втрати найціннішого, що в нього є – свободи. Дослідниця З. Скринник виводить поняття свободи у Сковороди з його вчення про дві людські натури: видиму – тварну і невидиму – божественну й справжню. Єством внутрішньої природи людини є Бог. У своїх вчинках людина керується або внутрішнім покликом серця, або орієнтується на видиму природу. Авторка зазначає: «джерело свободи – Бог, який перебуває в людині як її внутрішня невидима натура» [13, с. 67]. Дослідниця доходить важливого висновку, що необхідною умовою для здійснення свободи людини є наявність критичного мислення, здатність побороти в собі властиву для людини орієнтацію на тілесну, видиму природу. Понад те, важливим моментом у досягненні свободи стає самопізнання людини, яке ґрунтується на ідеї «сродності». Важливо збагнути, чим любиш займатися і до чого маєш природні нахили. «Свобода як утеча від чужого, нав'язаного іншими, невідповідного власній натурі має піднятися до рівня утвердження своєї власної природи, своєї зрідненості, віднайдені шляхом пізнання самої себе» [13, с. 69]. Темі свободи Г. Сковорода присвятив окремий вірш, який так і називається «Delibertate» («Про свободу»). З перших рядків невеличкого восьмирядкового вірша стає зрозумілим, якого значення надавав філософ-поет свободі, адже вона цінніша за золото: «Что то за волность? Добро в ней какое? Ины говорят, будто золотое. Ах, не златое, если сравнить злато, Против волности еще одно блато» [12, с. 129].

Одним із центральних мотивів його філософствування є те, що найбільш важливим, глибоким у людини є її емоційно-вольове начало – «серце». Із серця випливає все: і думка, і устремління, і почуття. Вся моральність людини повинна теж бути звернена на «серце». Звідси і вимога: «пізнай себе», «поглянь у себе».

Саме одним із перших основоположних принципів його філософствування є концепція «двох натур». Сковорода стверджує, що весь світ, все існуюче має дві натури: зовнішню, видиму, і внутрішню, невидиму. Концепцію двонатурності світу Сковорода повторює неодноразово. Так, у тракті «Вступні двері до християнської добродетельності» він пише: «Весь світ складається з двох натур: одна видима, друга – невидима. Видима натура зветься твар, а невидима – Бог». Тут же Сковорода продовжує думку про нерозривну єдність, цілісність цих двох натур, однак підкреслюючи, що невидима натура (Бог) має первинність по відношенню до видимої (матеріальної) природи. Бог – у всьому матеріальному, у нашій площі, у кожному із нас, він вічний. «Ця невидима натура, чи Бог, уся твар прозирає й утримує, скрізь завжди був, є і буде. Наприклад, тіло людське видно, але прозирливого й утримуючого його розуму не видно» [12, с. 43].

Стверджуючи первинність внутрішнього, невидимого, божественного, духовного світу, Сковорода водночас наголошував на безконечності, вічності зовнішнього, видимого, матеріального світу – все «то переходить, то народжується, то зникає...», однієї речі загибель народжує твар іншу». Але у Сковороди не тільки антитетичний підхід до аналізу матерії, видимого світу, і для другої, невидимої природи – Бога властива антитетичність. З одного боку, Бог тотожний природі, усьому буттю: «...в дереві є правдивим деревом, у траві – травою, у музиці – музикою, в будинку – будинком, в тілі нашій земній новим є тілом і осередком, або головою його. Він усякий є в усьому». «З другого боку – світ безмежно далекий від Бога, який є «джерело», «сонце» світу [12, с. 51].

Поряд з теорією «двох натур» Г.Сковорода розробляє теорію «трьох світів». Разом вони і повинні були дати відповідь на питання: «світ – що ти є?» Згідно з цією теорією Г.Сковорода ділив уся дійсність, що оточує на три гармонійно взаємопов'язані світи: макрокосм, мікркосм і символічний світ, або Біблія, кожен з яких складається з обох натур, як видимої, так і невидимої. В найбільш закінченому вигляді концепція «трьох світів» викладена в діалозі «Потоп зміїний». Як бачимо, і третій світ у Сковороди базується на антитезах видимої і невидимої «природи».

Це дослідження феномену свободи у філософській спадщині Григорія Сковороди,

звісно, не претендує на всеохопність і має перспективу для подальшого й глибшого вивчення в цьому напрямку.

Свобода людини досягається через пізнання та усвідомлення свого духовного начала, морально-етичних засад, таланту та здібностей і їх практичного втілення в житті. Свобода у філософа – це найвищий дар і благо людини, притаманні їй за самою природою. Наявність чи відсутність її є головним показником життя людини чи суспільства. Несвобода неминуче веде до несправедливості, панування антилюдських цінностей, зла, аморальності та розладу самого суспільства. Свобода – це головна мета до якої мають прагнути люди, вона є головною мірою в житті.

З'ясовано, що свобода, у розумінні філософа, передбачає можливість вибору способу діяльності, соціального статусу й соціальних функцій, дій, вчинків, поведінки, загалом своєї долі. Наявність покликання від природи аж ніяк не значить передвизначеність і детермінацію життя людини. Таким чином, концепція самопізнання філософа мала метою розкриття невидимої природи, вбачаючи в цьому умову досягнення свободи через вільне прийняття власної ролі в світі.

Встановлено, що поняття свободи волі чи свободи вибору Г. Сковорода зводить у своїй більшості значень до особистої духовної свободи людини. Проте, суспільний чи політичний її виміри займають теж вагоме місце, зокрема виявляючись у концепції «спорідненої» праці. Людина набуває індивідуальної свободи через прагнення волі під керівництвом розуму до пізнання, через усвідомлений вибір та виконання «спорідненої праці».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гобозов И. А. Социальная философия: учебник для вузов / И. А. Гобозов. – М. : Академический проект, 2007. – 352.
2. Багалій Д. І. Український мандрований філософ. Гр. Сав. Сковорода / Дмитро Іванович Багалій. – Харків : ДВУ, 1926. – 355 с.
3. Бачинин В. А. Морально-правовая философия / В. А. Бачинин. – Харьков : Консум, 2000. – 208 с.
4. Зеньковский В. В. Перелом в церковном сознании. Философия Г. С. Сковороды / В. Зеньковский // История русской философии. В 4-х т. Т. 1. – Ч. 1. Гл. 2. — Ленинград : Эго, 1991. — С. 55–82.
5. Іваньо І. В. Філософія і стиль мислення Г. Сковорода / І. В. Іваньо. – К. : Наук. думка, 1983. – 151 с.
6. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи / М. Попович. — К. : Майстерня Білецьких, 2007. — 256 с.
7. Сковорода Г. С. Вступні двері до християнської добронравності // Григорій Сковорода. Твори: В 2 т. — Т.1. — К.: Обереги, 1994. — С. 140-150.
8. Сковорода Г. С. Діалог. Назваймо — потоп зміїний // Григорій Сковорода. Твори: В 2 т. — К. : Обереги, 1994. — Т.2. — С. 140-178.
9. Сковорода Г. С. До Михайла Ковалинського // Григорій Сковорода. Твори: В 2 т. — К. : Обереги, 1994. — Т.2. — С. 226-319.
10. Сковорода Г. С. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе // Григорій Сковорода. Твори: В 2 т. — К. : Обереги, 1994. — Т.1. — С. 150-195.
11. Сковорода Г. С. Прокинувшись, побачили славу його // Григорій Сковорода. Твори: В 2 т. — К. : Обереги, 1994. — Т.1. — 131-133.
12. Сковорода Г. С. Літературні твори / Григорій Савич Сковорода. – К.: Наукова думка, 1972. – 432 с., 129 Сковорода Г. С. Літературні твори / Григорій Савич Сковорода. – К. : Наукова думка, 1972. – 432 с.
13. Спадщина Григорія Сковорода і сучасність: матеріали читань до 200-річчя з дня смерті Г. Сковорода, 21 – 22 грудня 1994. – Львів: Світ, 1996. – 190 с., 67
14. Стадниченко В. Наш перворозум Григорій Сковорода на портреті і в житті / Стадниченко Володимир, Шудря Микола. – К. : Спалах, 2004. – 178с.

© Барна Н. В.

15. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарії Л. Ушкалов. – Харків: Основа, 2004. – 896с.
16. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка: 13560 слов: В 2-х Т. –М. : Русский язык, 1994. – Т.2. – 560с.
17. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Д. Чижевський Д. — Х. : Прапор, 2004. — 272 с. 2.
18. Електронний ресурс: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/52.htm>.

Барна Наталія Віталіївна кандидат філософських наук, доцент, директор Інституту філології та масових комунікацій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

УДК 008 : 312.421

ЕСТЕТИЧНІ ІНГРЕДІЄНТИ КУЛЬТУРИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ ЯК СИНТЕЗУ МИСТЕЦТВ

Постмодернізм як стиль вже втрачає метафізичні інтенції авангарду. Усе більше філософів свідчать про втрату метафізики взагалі. Тому складне питання стильових адекватій в представленій статті ми намагаємося визначити в рамках естетичного феномена „трансгредієнтного”, який охарактеризував М. Бахтін як своєрідну метапозицію (тобто завдання ззовні погляд) на іманентні формотворчі завдання видів мистецтв, які тяжіють до синтезу.

Ключові слова: постмодернізм, художня діяльність, естетика, художня форма, мистецтво.

ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ИНГРЕДИЕНТЫ КУЛЬТУРЫ ПОСТМОДЕРНИЗМА КАК СИНТЕЗ ИСКУССТВ

Постмодернизм как стиль уже теряет метафизические интенции авангарда. Все больше философов свидетельствуют о потере метафизики вообще. Поэтому сложный вопрос стилиевых адекватий в представленной статье мы пытаемся определить в рамках эстетического феномена "трансгредийентного", который охарактеризовал М. Бахтин как своеобразную метапозиции (то есть нанесенный извне взгляд) на имманентные формообразующие задачи видов искусств, которые тяготеют к синтезу.

Ключевые слова: постмодернизм, художественная деятельность, эстетика, художественная форма, искусство.

AESTHETIC INGREDIENTS POSTMODERN CULTURE AS A SYNTHESIS OF THE ARTS

Postmodernism as a style already lost metaphysical intentions avant-garde. More and more philosophers suggest the loss of metaphysics at all. So difficult question of style adekvatsiy presented in the article we try to determine within the aesthetic phenomenon "transhredyuentnoho" which Bakhtin described as a kind metapozytisyu (that is done outside the view) on the tasks inherent formative arts, which tend to synthesis.

Keywords: postmodernism, artistic activity, aesthetics, art form, art.

Ми можемо бачити, що предметність постмодерністської стилістики в її конфігуративних ознаках, як би ми не намагалися її писати, буде виглядати суто схематично та примітивно. Навіть в одязі, коли беруться описувати силуети як трапецевидні, прямокутні, овальні, трикутні – це звичайна елементаристська схема гештальтпсихології, яка